

Miklós Száray

UPUTA I PRIJEDLOG NASTAVNOG PLANA

**uz udžbenik Miklósa Szárayja
Povijest 9
za 9. razred gimnazije**

Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet, Budimpešta

Karakteristike udžbenika

Novi udžbenik 9. razreda temelji se na novim nazorima i ima novo ustrojstvo. Udžbenik se usredotočuje na ispunjavanje promijenjenih zahtjeva nastavnog programa i ispita zrelosti jer pokušava *obraditi povijesnu prošlost na temelju izvora* i pruža široke mogućnosti za predavanje povijesti uz aktivnost učenika.

Udžbenik je znatno smanjio opseg *uobičajenog udžbeničkog teksta*. Glavni tekstovi lekcija od stranice i pol sadrže osnovna znanja o određenom razdoblju ili problemu, koja se sastoje od činjenica i povezanosti, a koje učenici svakako moraju naučiti i koristiti tijekom obrađivanja izvora priloženih lekcijama.

Lekcije se sastoje od tri dijela: nakon *autorskog teksta* slijedi *Arhiv*, koji sadrži izvore, slike i skicirane karte za obrađivanje. Dio udžbenika pod naslovom *Gledišta* koji omogućuje „duboka prodiranja“ u prošlost bavi se spornim pitanjima, osobama ili problemima uz pomoć izvora.

Gradivo udžbenika je u skladu s okvirnim nastavnim programom odobrenim od Ministarstva prosvjete, i komotno se može obraditi u jednoj školskoj godini. Na raspolaganju imamo dovoljno vremena za učenje povijesti koje se temelji na obradi izvora i aktivnostima učenika. Razdoblja, koja obrađuje udžbenik, prema novim zahtjevima nisu istaknuti dio ispita zrelosti, zato je svakako potrebno obraditi čitavo gradivo udžbenika u 9. razredu.

Osnovna načela rasporeda nastavnog gradiva

U skladu s nastavnim predmetom koji se predaje u dva sata tjedno raspored je nastavnog gradiva planiran za 75 nastavnih sati. Udžbenik sadrži 40 numeriranih lekcija. Lekcije dobro raščlanjuju nastavno gradivo, težišta su dobro naglašena i mogu se obraditi u jednom nastavnom satu. Bavi li se nastavnik jednom lekcijom jedan ili dva sata u velikoj mjeri ovisi i od toga koliko namjerava obraditi od izvora i zadataka koji se nalaze u Arhivu. Također u znatnoj mjeri ovisi dužina vremena obrade od primjene raznih formi aktivnosti, budući da se zahtijeva drukčiji vremenski okvir za projektni rad nego za rad pojedinca. Proturječnost između pojedinačnog rada, obrađivanja gledišta i nastavnog plana riješena je tako da se svakom poglavlju dodaje po dva rezervna sata.

Naravno od rasporeda nastavnog gradiva navedenoga u prijedlogu nastavnog plana prema količini gradiva za obradu i načinu obrade, našoj nastavničkoj zainteresiranosti i zahtjevu naših učenika može se i treba odstupiti, budući da je proces nastave određen ciljevima, primijenjenim sredstvima i okolnostima obrade.

Skraćenice i piktogrami korišteni u prijedlogu nastavnog plana:

P: pojmovi za oblikovanje ili razvijanje

O: važnije osobe u lekciji

G: godine

T: topografija

Patricij, Pompej, 753 pr. Kr., Rim – leksičko gradivo u okvirnom nastavnim programu

Raspored nastavnog gradiva i prijedlog nastavnog plana

Broj sati	Nastavno gradivo	Sadržajni i razvojni ciljevi	Novo leksičko gradivo za obradu	Tipične kompetencije za razvijanje
1. sat	Ponavljjanje na početku godine	Procjenjivanje zainteresiranosti učenika, uzajamno upoznavanje. Kratko opisivanje godišnjeg nastavnog gradiva, poticanje zainteresiranosti.		Emocionalna kompetencija
2. sat	Ponavljjanje na početku godine	Određivanje uvjeta zajedničkog rada. Raščišćivanje zahtjeva i metoda. Analiza uspješnih i učinkovitih metoda učenja, koje odgovaraju novim zahtjevima.		Pitanja metodike učenja
I. Prapovijest i stari Istok				
3. sat	<i>1. lekcija:</i> Evolucija čovjeka i staro kameno doba	Otkrivanje poteškoća istraživanja. Shvaćanje toga da su sporovi uobičajeni u prapovijesti. Skiciranje glavnih crta nastanka čovjeka i prapovijesti.	P: evolucija čovjeka, uspravan čovjek, pračovjek, Homo sapiens, staro kameno doba G: pojava Homo sapiensa , prije 300 000 godina T: dolina Neander, Rudabánya, Vértesszőlős, Altamira, Lascaux	Učenik treba biti sposoban: - izvesti zaključke o razlozima i posljedicama, - usporediti izvor i sliku, - pratiti procese na temelju slika i zemljovida, - prepoznati utjecaje prirodnih čimbenika na povijesne procese, - rekonstruirati svakodnevicu prošlosti na temelju predmetnih spomenika.
4. sat	<i>2. lekcija:</i> Revolucija mlađeg kamenog doba	Shvaćanje mogućnosti određivanja etapa u prapovijesti. Prepoznavanje uzajamnog utjecaja razvoja oruđa i radnih metoda. Praćenje nastanka uzgoja biljaka i životinja.	P: mlađe kameno doba, magija, totemizam, uzgoj biljaka, pripitomljavanje, demografska eksplozija, zanati G: počeci proizvodnje hrane, 7. - 4. tisućljeće pr. Kr. T: Bliski istok („plodni polumjesec“)	Praćenje procesa, zajedničko istraživanje raznih čimbenika na karti. Usporedba pisanog teksta i slike. Prepoznavanje međusobnog utjecaja uzgoja životinja i biljaka, zanata i rasta populacije.
5. sat	<i>3. lekcija:</i>	Ocjenjivanje	P: bakreno doba,	Razdvajanje

	Prve civilizacije: Mezopotamija	prirodnog okoliša Mezopotamije. Istraživanje gospodarstva kultura u dolinama rijeka preko sumerskog primjera. Izbalansirani pristup ulozi pojednostavljenja i zakonitosti.	brončano doba, željezno doba, despotizam, politeizam, država, hramsko gospodarstvo, klinasto pismo, ratarstvo s irigacijom, slobodnjaci nižeg reda O: Gilgameš G: 3. tisućljeće pr. Kr. T: Mezopotamija, Ur, Uruk, Sumer	mitskih i povijesnih elemenata u istoj priči. Istraživanje utjecaja prirodnih uvjeta pomoću karte i tekstualnog izvora. Grafički prikaz funkcioniranja političkih i ekonomskih sustava. Samostalno grafičko prikazivanje.
6. sat	4. lekcija: Hamurabijev zakonik	Savlađivanje osnovnih pravnih pojmova. Vježbanje točnog razumijevanja tekstova. Bolje razumijevanje društava drevnog Istoka. Razumijevanje mentaliteta starovjekovnog čovjeka – prema danim mogućnostima.	P: zakon, država , pravni poredak, parnica, dokazivanje, dužničko ropstvo O: Hamurabi G: XVIII. stoljeće pr. Kr. T: Babilon, Starobabilonsko Carstvo	Formiranje točnog praćenja teksta. Složenije shvaćanje i analiza pojmova. Razvijanje isticanja suštine i usporedbe. Upoznavanje i vježbanje raznih metoda analize izvora.
7. sat	5. lekcija: Egipat, dar Nila	Detaljno upoznavanje utjecaja prirodnog okoliša. Prepoznavanje velikih razdoblja egipatske povijesti. Pregled etapa razvoja pismenosti.	P: hijeroglifi, faraon, pisari, piramide, mumifikacija, (domaće) ropstvo O: Keops, Ehnaton, Ramses II. G: oko 3000. pr. Kr., XIII. stoljeće pr. Kr. T: Nil, Donji i Gornji Egipat , Memfis, Teba	Isticanje suštine, otkrivanje povezanosti razloga i posljedica, istraživanje stajališta autora izvora. Istraživanje utjecaja prirodnih čimbenika. Razvijanje prikazivanja društvene strukture.
8. sat	6. lekcija: Male zemlje – veliko nasljedstvo	Prepoznavanje različitih gospodarskih, društvenih i kulturnih svojstava naroda,	P: monoteizam, Biblija , glasovno pismo, babilonsko zatočeništvo, grad-država	Usporedba, rekonstruiranje društvene strukture na temelju pismenog

		koji su živjeli na Bliskom istoku. Pregled procesa formiranja jednoboštva. Sljedeći korak razvoja pismenosti.	O: David, Salomon G: X. stoljeće pr. Kr., VI. stoljeće pr. Kr., oko 1100. pr. Kr. T: Palestina, Fenicija, Tir, Judeja, Izrael, Jeruzalem	izvora. Istraživanje utjecaja zemljopisnog okoliša na temelju karte, zajedničko istraživanje raznih čimbenika na karti. Istraživanje književnog gradiva kao izvora.
9. sat	7. lekcija: Carstva koja su sjedinila Bliski istok	Shvaćanje starih i novih svojstava perzijske vlasti. Upoznavanje svojstava perzijske vjere. Prepoznavanje kontinuiteta istočne civilizacije preko carstava.	P: vjerski dualizam, satrapija, darik, O: Kir, Darije I. G: 559. – 331. pr. Kr., 525. pr. Kr. T: Asirija, Perzija, Perzepolis	Prepoznavanje stajališta autora u izvoru. Rekonstruiranje načina života na temelju izvora. Istraživanje utjecaja prirodnih okolnosti, praćenje procesa, prepoznavanje povezanosti razloga i posljedica na temelju karte.
10. sat	8. lekcija: Carstva Južne Azije i Dalekog istoka	Upoznavanje karakterističnih crta dalekih kultura, razumijevanje istovjetnih i različitih crta. Prepoznavanje osnovnih crta istočnih vjera, analiza njihove društvene uloge.	P: kasta, brahmanizam, budizam, taoizam O: Buda, Tsin Ši Huang-ti, Konfucij, Lao-ce G: početak 2. tisućljeća pr. Kr., VI. stoljeće pr. Kr., III. stoljeće pr. Kr. T: Kina, Indija, Ind	Razdvajanje mitskih i povijesnih elemenata u izvorima. Usporedba izvora i slike, rekonstruiranje svakodnevice. Vježbanje grafičkog prikazivanja. Traženje povijesnih analogija.
11. sat	Sažetak, sistematiziranje			
12. sat	Usmena ili pismena provjera			
13. sat	Obrađivanje iskustava provjere			
14. - 15. sat	Rezervni sati u svrhu obrađivanja Gledišta			

II. Stara Grčka				
16. sat	<i>9. lekcija:</i> Kretska i mikenska kultura	Izbalansiran pristup utjecaju zemljopisnog okoliša. Prepoznavanje posredničke uloge i svojstava kretske kulture. Shvaćanje svojstva i uloge mikenske kulture.	P: mikenska kultura, gospodarstvo palače, mitologija O: Minos, Homer G: XIII. stoljeće pr. Kr. T: Kreta, Knosos, Mikena, Troja	Razdvajanje mita i povijesnih činjenica, korištenje mitova kao izvora. Analiza tematskih zemljovida. Prepoznavanje povezanosti razloga i posljedica uz pomoć zemljovida. Rekonstruiranje prošlosti pomoću slikovnih izvora.
17. sat	<i>10. lekcija:</i> Nastanak polisa i grčka kolonizacija	Učenici trebaju shvatiti da se nastanak polisa može obrazložiti s više čimbenika. Otkrivanje demografskih, ekonomskih razloga grčke kolonizacije. Pregled utjecaja kolonizacije.	P: polis, aristokracija, demos, aristokratska republika, grčka kolonizacija, tiranin G: XIII. - VIII. stoljeće pr. Kr., VIII. - VI. stoljeće pr. Kr. T: Atena, Dardaneli, Bospor	Razdvajanje mitskih i povijesnih elemenata. Otkrivanje povezanosti razloga i posljedica uz pomoć tekstualnog izvora i slike. Istraživanje uzajamnog utjecaja različitih čimbenika. Prikazivanje procesa, rekonstruiranje prošlosti.
18. sat	<i>11. lekcija:</i> Spona koja je povezala Grke: vjera	Razumijevanje specifičnosti grčke vjere. Uloga vjere u životu polisa – specifičnosti obreda. Karakteristike antičkog sporta.	P: antropomorfnu bogovi, proročište O: Zeus, Apolon, Hera, Posejdon G: 776. pr. Kr. T: Olimp, Olimpija, Korint, Delfi, Del	Rekonstruiranje prošlosti usporedbom pismenog teksta i slike. Usporedba tlocrta i rekonstrukcije. Rekonstruiranje prošlosti pomoću slikovnih izvora i analogija.
19. sat	<i>12. lekcija:</i> Borba demosa za građanska	Izbalansirani (generalizirani ali bez pojednostavljanja)	P: arhont, eklesija, porota, demokracija,	Istraživanje autorova stajališta iz izvora.

	prava u Ateni	pristup društvenim borbama. Glavne stanice ostvarivanja demokracije. Shvaćanje pojma i institucijalnog sustava demokracije.	prava po porijeklu i imovini, strateg, ostracizam O: Drakon, Solon, Pizistrat, Klisten G: 621. pr. Kr., 594. pr. Kr., 508. pr. Kr.	Usporedba pisanog teksta i slike. Prikazivanje procesa na temelju tekstualnog izvora. Prikazivanje društvene strukture i državnog uređenja na temelju tekstualnog izvora. Zastupanje interesa i načela suprotnih strana u sporu.
20. sat	<i>13. lekcija:</i> Jedan drugi grčki put: Sparta	Smanjivanje jednostranosti slike stvorene o Sparti. Specifičnosti spartanske društvene i državne organizacije. Karakteristike spartanskog odgoja i životnog ideala i njihova izbalansirana ocjena.	P: vijeće staraca, pravo na veto, pravo na podnošenje prijedloga, kripteja T: Peloponez, Sparta, Tajget	Istraživanje autorova stava. Rekonstruiranje prošlosti, pripremanje opisa doba pomoću tekstualnih i slikovnih izvora. Isticanje suštine, praćenje povijesnog procesa. Usporedba društvenih i državnih uređenja, istraživanje razloga razlika.
21. sat	<i>14. lekcija:</i> Grčko-perzijski ratovi	Razumijevanje političkih i ekonomskih razloga rata. Pregled utjecaja rata (ratna vještina, gospodarstvo, društvo).	P: Delski savez, hoplit O: Miltijad, Leonida, Temistoklo, Aristid, Kserkso G: 490., 480., 478., 492. – 448. pr. Kr. T: Maraton, Termopilski tjesnac, Salamina, Plataia	Usporedba različitih pojava na karti, usporedba pisanog teksta i skice karte. Istraživanje autorova stajališta. Analiza uloge ličnosti u povijesnim događajima. Usporedba pisanog teksta i slike.
22. sat	<i>15. lekcija:</i> Procvat i propast	Analiza funkcioniranja i unutarnjih	P: demokracija, dnevnic, ždrijeb, glasanje,	Usporedba skice karte i rekonstrukcijskog

	atenske demokracije	proturječnosti demokracije. Razumijevanje povezanosti između ekonomskih, društvenih i političkih čimbenika.	demagogija, Peloponeski rat, plaćenik O: Periklo G: 431. – 404. pr. Kr. T: Sirakuza, Teba	crteža. Istraživanje autorova stajališta, usporedba pismenog izvora i skicirane karte. Pripremanje skicirane karte na temelju danog teksta. Istraživanje međusobnog utjecaja različitih procesa.
23. sat	<i>16. lekcija:</i> Grčka svakodnevnica i umjetnosti	Upoznavanje čimbenika koji su određivali svakodnevicu Grka. Shvaćanje svojstva i uloge grčkih blagdana. Prepoznavanje specifičnosti grčkih umjetnosti.	P: dorski, jonski, korintski stupovi, grčko kazalište O: Fidija, Dioniz G: VI. stoljeće pr. Kr.	Isticanje suštine, istraživanje autorova stajališta, istraživanje čimbenika koji su utjecali na autora. Prepoznavanje specifičnosti prikaza na karti. Prepoznavanje graditeljskih stilova na temelju crteža i opisa.
24. sat	<i>17. lekcija:</i> Počeci grčke znanosti	Otkrivanje razloga koji su doveli do nastanka znanosti. Navođenje pravaca grčke filozofije, upoznavanje glavnih predstavnika. Praćenje razvoja grčke historiografije.	P: filozofija, sofisti, ideje, idealizam O: Herodot, Tukidid, Tales, Heraklit, Sokrat, Platon, Aristotel G: VI. stoljeće pr. Kr.	Izlaganje sadržaja izvora vlastitim riječima učenika. Otkrivanje autorova stajališta i čimbenika koji su utjecali na autora. Pripremanje slikovnog prikaza na temelju tekstualnog izvora. Prezentacija državnog ustrojstva pomoću tabele.
25. sat	<i>18. lekcija:</i> Osvajanje Istoka – Aleksandar Veliki	Prepoznavanje uloge ličnosti u povijesti. Uočavanje povezanosti između vojne vještine i mentaliteta vojskovođe. Upoznavanje	P: helenizam, falanga O: Filip II., Demosten, Aleksandar Veliki G: 336. – 323. pr. Kr. T: Makedonija,	Otkrivanje autorova stajališta. Ustanovljivanje osobina iz pismenih i slikovnih izvora. Praćenje procesa na karti.

		sredstava politike sile.	Heroneja, Aleksandrija , Iss, Gaugamela	Rasprava o povijesnoj ličnosti, problemu.
26. sat	<i>19. lekcija:</i> Doba helenizma	Prepoznavanje zajedničkih svojstava helenističkih država. Shvaćanje specifičnosti helenističkog društva. Prepoznavanje tradicionalnih i novih crta helenističkih umjetnosti i znanosti.	P: Ptolemejevići, Seleukidi, Antigonidi, Musejon, misterijske vjere O: Ptolemej G: III. - I. stoljeće pr. Kr.	Prepoznavanje stilova umjetničkih djela. Rekonstruiranje svakodnevnog života na temelju izvora. Skiciranje shematske društvene slike na temelju teksta.
27. sat	Sažetak, sistematiziranje			
28. sat	Usmena ili pismena provjera			
29. sat	Obrađivanje iskustava provjere			
30. - 31. sat	Rezervni sati u svrhu obrađivanja Gledišta			

III. Stari Rim				
32. sat	<i>20. lekcija:</i> Povijest Rima od početaka do doba Republike	Razumijevanje utjecaja prirodnog okoliša na formiranje povijesti. Višestrani pristup međusobnom utjecaju kultura. Otkrivanje ustrojstva društva i države u doba kraljevstva.	P: patricij, plebejci, klijent, Etruščani, senat, latinska abeceda, konzul, diktator G: 753. pr. Kr., 510. pr. Kr. T: Rim, Etrurija, Veii	Prepoznavanje zemljopisnih čimbenika na karti, istraživanje utjecaja, praćenje procesa. Pripremanje tabele na temelju izvora. Otkrivanje svakodnevice prošlosti.
33. sat	<i>21. lekcija:</i> Borba plebejaca za građanska prava i osvajanje Italije	Razumijevanje ustrojstva i funkcioniranja državne strukture republike. Izbalansirani pristup društvenim sukobima. Skiciranje borbe patricija i plebejaca. Otkrivanje veze između osvajanja i društvenih promjena. Teritorijalne i ekonomske posljedice osvajanja.	P: narodni tribun, cenzor, nobilitas, provincija G: 494. pr. Kr., 443. pr. Kr., 367. pr. Kr., 326. pr. Kr., 287. pr. Kr. T: Capua, Lacij, Tarentum	Otkrivanje povezanosti razloga i posljedica u događajima, procesima. Grafičko prikazivanje funkcioniranja društva i državne strukture. Rekonstruiranje karakteristika prošlosti na temelju slike i teksta. Praćenje procesa na zemljovidu, istraživanje utjecaja zemljopisnih čimbenika.
34. sat	<i>22. lekcija:</i> Kriza Republike	Razumijevanje društvenih i političkih posljedica osvajanja. Otkrivanje uloge ličnosti. Utvrđivanje specifičnosti građanskog rata.	P: provincija, senatorski stalež, viteški stalež, narodna stranka, legija, saveznici O: braća Grakho, G: 264. – 241. pr. Kr., 218. – 201. pr. Kr., 168. pr. Kr., 133. pr. Kr. T: Kartaga, Kana, Zama, Pidna	Usklađivanje pismenog izvora i karte, isticanje suštine, rekonstruiranje nazora. Prepoznavanje problema. Otkrivanje povezanosti razloga i posljedica, prepoznavanje i karakteriziranje

				pojava.
35. sat	23. lekcija: Put do samovlade	Shvaćanje pozitivnih i negativnih utjecaja reforme vojske. Otkrivanje stvarnih i izrečenih ciljeva borbe za vlast. Izbalansirano prikazivanje značaja ropstva i ustanaka robova u rimskoj povijesti.	P: proscriptio, gladijator, veteran O: Marije, Sula, Spartak, Kras, Pompej G: 79. pr. Kr., 73. - 71. pr. Kr., T: Capua, Vezuv, Brindisi	Otkrivanje povijesne uloge ličnosti. Otkrivanje autorova stajališta iz izvora. Praćenje procesa na karti. Grafičko prikazivanje društvenih i političkih procesa.
36. sat	24. lekcija: Nastanak samovlade	Otkrivanje čimbenika koji vode do nastanka samovlade. Istraživanje uvjeta pod kojima društvo prihvaća ili odbija samovladu. Otkrivanje sustava i „funkcioniranja“ principata.	P: trijumvirat O: Ciceron, Cezar, Antonije, Lepid, Augustus, Kleopatra G: 60. pr. Kr., 48. pr. Kr., 44. pr. Kr., 43. pr. Kr., 31. pr. Kr. T: Hispanija, Galija, Rubikon, Farsala, Filipi, Akcij	Otkrivanje povijesne uloge ličnosti i raspravljanje o njoj. Rekonstruiranje mentaliteta jednog povijesnog razdoblja. Poistovjećivanje izvora i skice karte. Grafički prikaz funkcioniranja države. Povijesna ličnost u očima suvremenika i potomstva.
37. sat	25. lekcija: Augustova autobiografija	Razumijevanje organizacijskog funkcioniranja i „psihoze“ principata. Uočavanje i istraživanje demagogije. Profinjene i grublje metode razotkrivanja samovlade.	P: principat, Pax Romana, prirodne granice, imperator	Isticanje suštine, istraživanje stajališta autora. Izlaganje problema, istraživanje povezanosti razloga i posljedica. „Prešućivanja“ + pronalaženje u izvoru. Povijesna ličnost u očima suvremenika i potomstva.
38. sat	26. lekcija: Rimska svakodnevnica, svakodnevnica,	Rekonstruiranje rimske svakodnevnice i praznika.	P: atrij, amfiteatar, cirkus O: Plinije mlađi	Isticanje suštine, uspoređivanje pisanog teksta,

	praznici	Otkrivanje odnosa okoliša i čovjeka, društva i čovjeka. Uspoređivanje rimske i današnje svakodnevice.	G: 79. pr. Kr. T: Vezuv	tlocrta i rekonstrukcijskog crteža. Rekonstruiranje jednog povijesnog razdoblja. Rekonstruiranje svakodnevice, prepoznavanje graditeljskih stilova.
39. sat	27. lekcija: Prva stoljeća carstva	Politički sustav prvih stoljeća carstva. Veza gospodarskog razvoja i političke stabilnosti. Analiza odnosa careve hirovitosti i masa. Analiza teritorijalnog rasta carstva.	P: limes, Antonijevci, fisk, romanizacija, Germani O: Trajan, Hadrijan, Marko Aurelije G: II. - I. stoljeće pr. Kr. T: Dacija, Panonija	Isticanje suštine, istraživanje povezanosti razloga i posljedica, otkrivanje stajališta autora. Praćenje procesa na karti. Traženje povijesnih analogija. Prikazivanje uloge ličnosti s različitih gledišta.
40. sat	28. lekcija: Stoljeće krize, nastanak dominata	Istraživanje ekonomske krize i političkih odgovora na istu. Razumijevanje državnog poretka dominata. Veza između krize i vjerskog života.	P: kolon, dominat, latifundij, tetrahija, misterijske vjere O: Karakala, Aurelijan, Dioklecijan, Mitra, Izida G: 212., 270. – 275., 284. – 305.	Usporedba skice karte i teksta. Istraživanje grafičkog prikaza državne organizacije. Usporedba različitih grafičkih metoda. Otkrivanje stajališta autora. Prepoznavanje stilova, analiza simbola.
41. sat	29. lekcija Nastanak kršćanstva	Podsjećanje na helenistički svijet. Upoznavanje promijenjenog položaja Židova. Razumijevanje glavnih teza kršćanstva i praćenje nastanka kršćanske crkve.	P: sinagoga, dijaspora, apostol, crkva, biskup, koncil, sekta, eseni, evanđelje, prezbiter, metropolit O: Isus Nazarećanin, Pavao, Poncije	Isticanje suštine, uspoređivanje izvora i teksta udžbenika. Prepoznavanje procesa pomoću karte. Prepoznavanje stilskih obilježja pisanog teksta.

			Pilat G: 26. – 36. poslije Kr. T: Antiohija	
42. sat	<i>30. lekcija:</i> Raspad Rimskog Carstva	Prognana vjera postaje vladajuća vjera: povijest kršćanstva u kasno doba carstva. Uloga kršćanstva u opstanku Rimskog Carstva. Pregled ekonomskih i društvenih promjena.	P: seoba naroda, Presveto Trojstvo, arijanci O: Konstantin, Attila, Teodozije G: 313., 325., 375., 391., 395., 476. T: Konstantinopol, Catalaunum, Nikeja	Otkrivanje povezanosti razloga i posljedica. Otkrivanje stajališta autora iz izvora. Praćenje promjena kroz vrijeme na povijesnoj karti.
43. sat	<i>31. lekcija:</i> Karpatski bazen u rimsko doba	Shvaćanje geopolitičkog i ekonomskog položaja Dacije i Panonije. Pregled uspjeha i granica romanizacije u te dvije provincije. Sakupljanje rimskih spomenika u Mađarskoj.	P: provincija, romanizacija, Dačani G: 9. pr. Kr. T: Savaria, Aquincum, Sophianae, Napoca	Prepoznavanje procesa, pripremanje opisa doba na temelju izvora. Praćenje povezanosti razloga i posljedica, procesa na kartama. Zajedničko istraživanje različitih čimbenika. Prepoznavanje stilskih obilježja, proučavanje svakodnevnog života.
44. sat	Sažetak, sistematiziranje			
45. sat	Usmena ili pismena provjera			
46. sat	Obrađivanje iskustava provjere			
47. - 48. sat	Rezervni sati u svrhu obrađivanja Gledišta			
IV. Rani srednji vijek				
49. sat	<i>32. lekcija:</i> Nova kraljevstva na ruševinama Zapadnog Rimskog Carstva	Shvaćanje međusobnog utjecaja germanskog i rimskog svijeta. Stvaranje državnog modela ranog srednjeg vijeka uopćavanjem ustrojstva franačke	P: kancelarija, grof, grofovija, markgrofovija, Avari O: Klodvig, Karlo Martel, Pipin Mali, Karlo Veliki, Karolinzi G: 732., 800., 843.	Istraživanje autorova mišljenja na temelju izvora. Isticanje suštine, pripremanje opisa razdoblja. Otkrivanje povezanosti razloga i

		države.	T: Poitiers, Aachen, Lombardija, Verdun	posljedica pomoću karte. Prepoznavanje stilskih obilježja, opis razdoblja.
50. sat	<i>33. lekcija:</i> Papinstvo i države Zapada	Slične i različite crte zapadnog i istočnog kršćanstva. Sastavni dijelovi širenja kršćanstva, razlozi uzdizanja papinstva. Prepoznavanje kulturne i ekonomske uloge crkvenih redova. Posljedice nastanka Svetog Rimskog Carstva.	P: ortodoksna crkva, rimokatolička crkva, papa, redovnik, samostan, benediktinski red, crkveni raskol (skizma) O: Sveti Benedikt, Oton I. (Veliki) G: 529., 751., 962., 1054. T: Papinska država, Monte Cassino	Isticanje suštine, tumačenje mišljenja, rekonstruiranje načina života. Praćenje događaja na povijesnoj karti. Grafički prikaz državnog uređenja.
51. sat	<i>34. lekcija:</i> Početak uspona na Zapadu	Pregled prirodnih, političkih i društvenih razloga gospodarskog opadanja i uspona. Karakteristike novih društvenih skupina, razumijevanje pojmova majur, vazalstvo, kmetsko selište.	P: feud, kmet, kuluk, alodij, zemljište, višepoljni sustav, teški plug, ugar, vazal	Prepoznavanje povijesnih procesa, isticanje suštine, pripremanje opisa istih. Praćenje procesa, prepoznavanje prostornih povezanosti. Usporedba slika sačinjenih raznim metodama. Prepoznavanje povijesnih alternativa.
52. sat	<i>35. lekcija:</i> Bizant i slavenski narodi	Tumačenje daljnjeg procvata Istoka. Specifičnosti razvoja Bizanta. Shvaćanje posljedica seobe slavenskih naroda. Pregled sličnosti i razlika među slavenskim državama.	P: Corpus Juris Civilis, ćirilica O: Justinijan, Piast, Přemysl, Ćiril, Metod, Kijev G: 527. – 565., 740., 1025. T: Češka, Poljska, Gniezno, Kijev	Grafički prikaz povijesnih procesa, povezanosti razloga i posljedica. Istraživanje raznih sastavnih dijelova te pojave na karti, otkrivanje specifičnosti povijesno-geografskih regija.

				Otkrivanje gledišta autora iz izvora.
53. sat	<i>36. lekcija:</i> Pojava i širenje islama	Razumijevanje osnovnih nauka i organizacije islama. Uloga islama u arapskim osvajanjima. Skiciranje veze između islama, gospodarske razvijenosti Bliskog istoka i arapske kulture.	P: islam, Kuran, prorok, kalif, hidžra, džihad O: Muhamed, Alah G: 622., 711., 732. T: Arabija, Meka, Medina, Córdoba, Bagdad	Isticanje suštine, usporedba, traženje povijesnih analogija. Grafički prikaz pojava. Utvrđivanje specifičnosti regija, očitavanje međusobnog utjecaja više čimbenika s karte. Istraživanje međusobnog utjecaja kultura pomoću tekstualnih i slikovnih izvora.
54. sat	Sažetak, sistematiziranje			
55. sat	Usmena ili pismena provjera			
56. sat	Obrađivanje iskustava provjere			
57. - 58. sat	Rezervni sati u svrhu obrađivanja Gledišta			

V. Povijest mađarskog naroda do osnivanja države				
59. sat	<i>37. lekcija:</i> Pitanja mađarske prapovijesti	Definiranje pojmova narod, materinski jezik, nacija. Shvaćanje teškoća istraživanja prapovijesti. Shvaćanje različitih pristupa jezikoslovlja i arheologije.	P: narod, nacija, jezična porodica, srodstvo, ugrofinski O: Körösi Csoma Sándor T: Istočna Europa, stepa	Usporedba predmetnih, pismenih i etnografskih izvora. Prepoznavanje stajališta, ciljeva autora, otkrivanje veze izvora i hipoteza. Usporedba teksta i slike, prikazivanje povijesnog procesa. Pripremanje kronologija na temelju različitih gledišta. Izbalansirano oblikovanje mišljenja, analiza povijesnih sporova.
60. sat	<i>38. lekcija:</i> Seoba mađarskog naroda po stepi	Skiciranje nastanka mađarskog naroda, upoznavanje neizvjesnih čimbenika. Upoznavanje sličnih procesa kod drugih naroda u glavnim crtama. Upoznavanje stanica i glavnih crta seobe.	P: nomadizam, dvojna kneževina, rod, pleme O: Álmos, Árpád G: 500. pr. Kr. – 500. poslije Kr. T: Zapadni Sibir, Magna Hungaria, Levédia, Etelköz	Detaljnije upoznavanje povijesne uloge zemljopisnog okoliša. Isticanje suštine, procjene o broju populacije na temelju drugih podataka. Usporedba izvora i umjetničkih obrada. Praćenje povijesnih procesa, uspoređivanje utjecaja raznih čimbenika na temelju karte. Rekonstruiranje načina života pomoću slikovnih izvora.
61. sat	<i>39. lekcija:</i>	Poznavanje povijesti	P: Sekelji, dvojno	Rad na karti:

	Zauzeće domovine	Karpatskog bazena prije zauzeća domovine u glavnim crtama. Prepoznavanje značaja zauzeća domovine. Poznavanje sporova vezanih uz zauzeće domovine.	zauzeće domovine, Pečenezi G: 862., 896. , 900., 907. T: klanac Verecke, Alföld, Felvidék, Erdelj, Požun	prepoznavanje ukupnih utjecaja raznih čimbenika, očitavanje procesa, zaključivanje o prirodnim okolnostima. Analiza posljedica vremenske udaljenosti između autorova stajališta, autora i njegove teme. Usporedba predmetnih spomenika, rekonstruiranje načina života pomoću slikovnih izvora.
62. sat	<i>40. lekcija:</i> Od naseljavanja do osnivanja države	Razumijevanje uloge skitanja. Shvaćanje problematike „poginuti ili ostati u životu“. Skiciranje smjera društvenih promjena. Razumijevanje rada organiziranja države Géze i Stjepana.	P: skitanja, seniorat, županija, župan, desetina O: knez Géza , Sveti Stjepan , Koppány , knez Imre , Sveti Gellért G: 955. , 973. , 997. – 1000. – 1038. T: Augsburg , Pannonhalma , Ostrogon , Pécsvárad, Székesfehérvár	Razumijevanje autorova stajališta iz izvora. Rekonstruiranje vojne taktike i mentaliteta na temelju izvora. Isticanje suštine, prepoznavanje mišljenja različitih razdoblja. Grafički prikaz sustava i procesa. Rekonstruiranje prošlosti uz pomoć slikovnih izvora. Rad na zemljovidu: usporedba različitih čimbenika, prepoznavanje povezanosti razloga i posljedica.
63. sat	Sažetak, sistematiziranje			
64. sat	Usmena ili pismena provjera			
65. sat	Obrađivanje iskustava provjere			
66. - 67. sat	Rezervni sati u svrhu obrađivanja Gledišta			

VI. Ponavljanje na kraju godine, sistematiziranje, sažetak			
68. - 69. sat	Tematsko ponavljanje	Isticanje i pregled glavnih specifičnosti raznih povijesnih razdoblja. Izrada načela pregledne grafičke tabele. Uređivanje glavnih crta pojedinih doba u tabelu.	Prepoznavanje ukupnih utjecaja raznih čimbenika na karti i slici. Očitavanje procesa sa slika. Prepoznavanje i sistematiziranje povijesnih analogija. Grafičko prikazivanje.
70. - 71. sat	Tematsko ponavljanje	Pregled ustrojstva (organizacije) starovjekovnih i ranosrednjovjekovnih društava i država. Prepoznavanje smjerova promjena. Pregled glavnih karakteristika promjena. Pojašnjenje pojmova teorija o društvu i državi, otkrivanje nesporazuma.	Očitavanje procesa sa slikovnih prikaza. Prepoznavanje i sistematiziranje povijesnih analogija. Proučavanje grafičkih prikaza i pripremanje istih. Vježbanje sustava pojmova.
72. - 73. sat	Tematsko ponavljanje	Pregled kultura prapovijesti i starovjekovnih religija. Ukupno istraživanje kulturnih, ekonomskih i političkih čimbenika. Pregled i pojašnjenje pojmova vjerske povijesti, otkrivanje nesporazuma.	Prepoznavanje i sistematiziranje povijesnih analogija. Proučavanje grafičkih prikaza i pripremanje istih. Usporedna analiza tekstova. Vježbanje sustava pojmova.
74. - 75. sat	Tematsko ponavljanje	Pregled gospodarskog života prapovijesti, staroga vijeka i ranog srednjeg vijeka. Usporedno istraživanje čimbenika koji utječu na gospodarski život. Pregled područja gospodarskog života po regijama u predmetnom razdoblju. Pregled i pojašnjenje pojmova gospodarske povijesti, otkrivanje nesporazuma.	Prepoznavanje i sistematiziranje povijesnih analogija. Proučavanje grafičkih prikaza i pripremanje istih. Analiza prikaza gospodarskih procesa na karti. Vježbanje sustava pojmova.

Naslov izvornika:

Útmutató és tanmenetjavaslat

Száray Miklós Történelem I. középiskolák, 9. évfolyam c. tankönyvéhez (RE 570)

Odgovorni urednik mađarskog izdanja:

Mihály Pálinkás

Prevoditelj:

Attila Ronkóvics

Odgovorna urednica hrvatskog izdanja:

Aleksandra Kovač

© Miklós Száray, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó Zrt.), 2006

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

1143 Budapest, Szobránc u. 6-8.

Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

Telefon: (+36-1) 235-5508

A kiadásért felel: Dr. Kaposi József főigazgató

Raktári szám: RE31598

Műszaki igazgató: Kamp Alfréd

Felelős szerkesztő: Kovács Aleksandra

Műszaki szerkesztő: Orlai Márton

Terjedelem: 2,4 A/5 ív